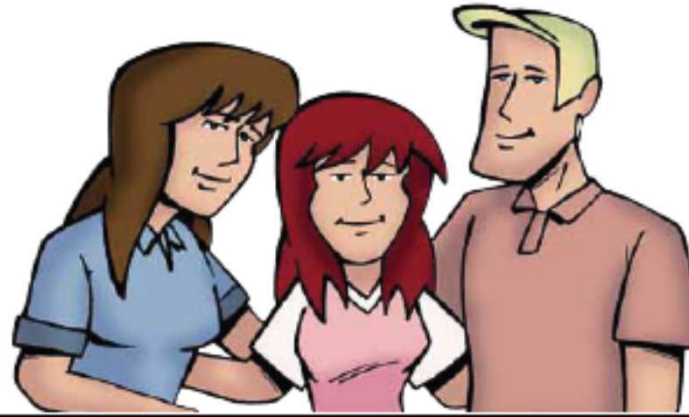

pvo

Pleegouders Versterken in Opvoeden

“(Op) groeien in verbinding”

Concrete inzichten in het omgaan met probleemgedrag op school vanuit Geweldloos Verzet en Nieuwe Autoriteit

Centrum voor Leerzorg Leuven, 27/03/2014

Frank Van Holen, PhD

frank.vanholen@pleegzorgvbb.be

Vrije
Universiteit
Brussel

jongere welzijn

- ✓ Samenwerking bijna alle diensten voor pleegzorg en VUB
- ✓ Implementatie en onderzoeksproject (eind 2009 – medio 2013) - <http://www.pleegzorgonderzoekvlaanderen.be/>
- ✓ Doelgroep: pleegkinderen (6-18 jaar) met externaliserend probleemgedrag
- ✓ RCT-onderzoeksdesign

Inhoud

- ✓ Leerkracht, een beroep onder druk?
- ✓ Geweldloos Verzet / Nieuwe Autoriteit
 - Achtergrond en kenmerken
 - Interventiegebieden

pvo

Pleegouders Versterken in Opvoeden

Leerkracht: een beroep onder druk?

Vrije
Universiteit
Brussel

jongerenwelzijn

Leerkracht onder druk?

- ✓ Elke schooldag gem. 16 geweldsdelicten (2008: 2916; 2009: 2994; 1ste kwartaal 2010: 1032)
 - Meestal tussen leerlingen onderling, veel minder vaak psychisch of fysiek geweld tussen leerling en leerkracht
 - 14/16 opzettelijke slagen en verwondingen
 - Elke schooldag gem. 1 seksueel misdrijf
 - 2008 t.e.m. eerste kwartaal 2010: 8 moorden en doodslagen
 - Wallonië 46%, Vlaanderen 41%, Brussel 13%

Leerkracht onder druk?

- ✓ In toenemende mate **lusteloze, niet gemotiveerde, gedragsmoeilijke** kinderen
- ✓ Angst voor bedreigingen, beledigingen (internet), soms openlijke vijandigheid
- ✓ **Sterkte, druk van de klas** (individu vs. klas)
 - ➔ Toenemende vragen naar vorming over preventie van geweld
- ✓ Veel projecten
- ✓ Veel extra werk dat mee naar huis genomen wordt
- ✓ **Druk vanuit leerplan**

Leerkracht onder druk?

- ✓ Verwachtingen vanuit maatschappij, ouders, ... steeds hoger
- ✓ Kritiek op leerkrachten en onderwijs in het algemeen creëert negatieve atmosfeer (cfr. Das Lehrer-hasser-buch: eine Mutter rechnet ab – Kuehn, 2005)
- ✓ Risico op isolatie - de leerkracht staat alleen in de klas – moet problemen vooral zelf oplossen
- ✓ Leerkrachten werken naast mekaar: verhoogt kans op competitie ipv solidariteit
- ✓ Dilemma tussen verantwoordelijkheidszin, iets bijzonders te willen realiseren en realiteit, mogelijkheden, onvolmaaktheden

Leerkracht onder druk?

✓ Gevolgen:

- Stijging hulpeloosheid
- Toename demotivatie, burn-out, verlaten van het onderwijs
- Om controle te houden:
 - Geven veel leerkrachten frontaal les (vergt veel energie, zeker in onrustige, grote klassen)
 - Bij conflicten gaan veel leerkrachten in strijd (reageren met druk en dreiging)
- Aanwezigheid gaat verloren
- Verlies van autoriteit

Leerkracht onder druk?

✓ Kenmerken die maken dat lkn door ln als autoriteit worden beschouwd?

- Fair
- Consequent
- Geven interessant les
- Aandacht voor elkeen
- Opmerkzaam
- **Zichtbare interesse in de leerlingen (ook buitenschools)**
- **Open voor gesprek over velerlei thema's**

✓ Welke lkn worden door ln niet ernstig genomen?

- Unfair
- Onduidelijke regels
- Weinig interessante les
- Bevoordelen spec. ln
- Geven onduidelijke antwoorden
- Luisteren niet of hebben emoties niet onder controle
- Collectieve straffen

pvo

Pleegouders Versterken in Opvoeden

Geweldloos Verzet Nieuwe Autoriteit

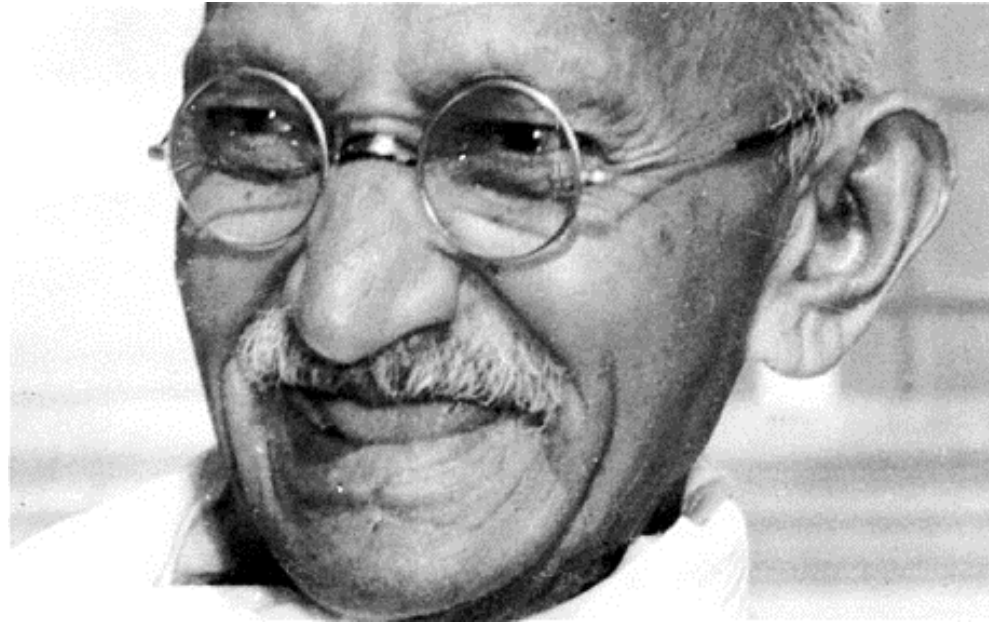

Vrije
Universiteit
Brussel

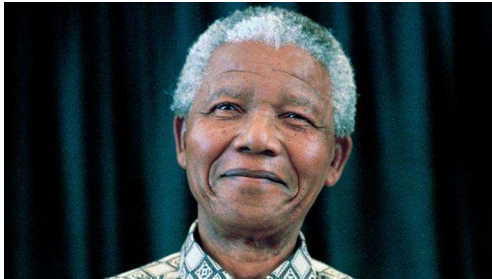
jongerenwelzijn

Achtergrond

“An eye for an eye makes the whole world blind”

Achtergrond

“Do not judge me by my successes, judge me by how many times I fell down and stood up again”

“Our lives begin to end the day we become silent about things that matter”

Kenmerken GV

✓ Verzet tegen iedere vorm van geweld, onderdrukking, uitbuiting, ... door:

- geweldloze
- respectvolle
- vastberaden
- gezamenlijke
- geduldige

aanwezigheid gebaseerd op zelfcontrole

Vertaling naar hulpverlening

- ✓ Jaren '90: toepassing in gezinscontext - agressie, zelfdestructief gedrag
- ✓ Sindsdien verspreiding (+publicaties):
 - in steeds meer landen: o.a. Duitsland, Oostenrijk, Nederland, Groot-Brittannië, België, ...
 - in steeds meer contexten: o.a. ambulante/mobiele jeugdzorg, psychiatrie, residentiële zorg, pleegzorg, onderwijs, bredere gemeenschap, ...
 - voor steeds meer problematieken: o.a. schoolweigering, ADHD, kinderen die behandeling weigeren, diabetes, autisme, angststoornissen, ...

Kenmerken GV/NA

- ✓ Welbevinden ouders/opvoeders/leerkrachten centraal
- ✓ Basiscomponenten:
 - Vermijden van escalatie
 - Bieden van actieve weerstand
- ✓ Doel: herstel autoriteit + (opnieuw) opnemen waakzame zorg

Kenmerken Geweldloos Verzet

✓ Herstel van gezag / autoriteit

- Gehoorzaamheid kind → zelfcontrole, eigen aandeel
- Urgentie → vastberadenheid (kracht om door te zetten)
- Afstand → aanwezigheid
- Geheimhouding → transparantie
- Isolement → ondersteunend netwerk
- Reactie op gedrag → heroveren initiatief
- Fouten maken mag

Basishouding NVR

- ✓ Ik heb enkel over mezelf
- ✓ Ik ben terug aanwezig, neem autoriteit op zonder enige vorm van geweld (fysiek en verbaal)
- ✓ Ik doorbreek het geheim en zoek steun

“Ik ben uw vader/moeder/opvoeder/leerkracht, ik ben hier en blijf hier, ik laat me niet afschudden, ik laat me door u niet langer negeren”

Interventiegebieden

- ✓ Preventie van escalatie
- ✓ Ondersteuning
- ✓ Actieve weerstand tegen probleemgedrag – verhogen ouderlijke aanwezigheid
- ✓ Relatiegebaren / verzoening

'Ik kan handelen'

'Dat is juist'

'Ik ben niet alleen'

Escalatie

Coërcieve cyclus: ontwikkeling gedragsproblemen

- ✓ Ouders en/of kinderen die via dwinggedrag (onaangenaam gedrag zoals zeuren, aandringen, roepen, driftbui krijgen, enz...) proberen een ander gezinslid zodanig onder druk te zetten dat deze niet langer aandringt of doet wat hij/zij wil (Peeters, 1995)
- ✓ Komt in alle gezinnen voor, maar in gezinnen met kinderen met gedragsproblemen (Snyder & Stoolmiller, 2002):
 - Vaker: om de 2 à 3 minuten (⇔ om de 10 minuten)
 - Duurt 1.5 keer langer
 - Vaker escalatie van de situatie: 53% (⇔ 37%) van de dwingsituaties escaleert
 - Sneller escalatie

Ontwikkeling gedragsproblemen: Vierfasenmodel (Peeters, 1992, 2000)

Fase 1: Basistraining
(Voorschoolse en
kleuterleeftijd)

Coërciefproces binnen
gezin

Fase 2: Reactie sociale
omgeving
(Lagere schoolleeftijd)

Schools falen,
verwerping door
leeftijdsgenoten

Fase 3: Verdere evolutie
(adolescentie)

Aansluiting bij deviante
leeftijdsgenoten
(delinquentie,
druggebruik)

Fase 4: Antisociale
loopbaan (volwassenheid)

Beperkte sociale
integratie, contact met
gerecht en hulpverlening

Verstoring ouderlijke
discipline

Gebrekkig leiding geven en
toezicht houden (ouders
verliezen gezag)

Afwezigheid toezicht, veel
'straattijd' en weinig
'taaktijd'

Escalatie

demoniserende
verklaringsstructuren

polariserende affectieve
schema's

hulpeloosheid -
onmacht

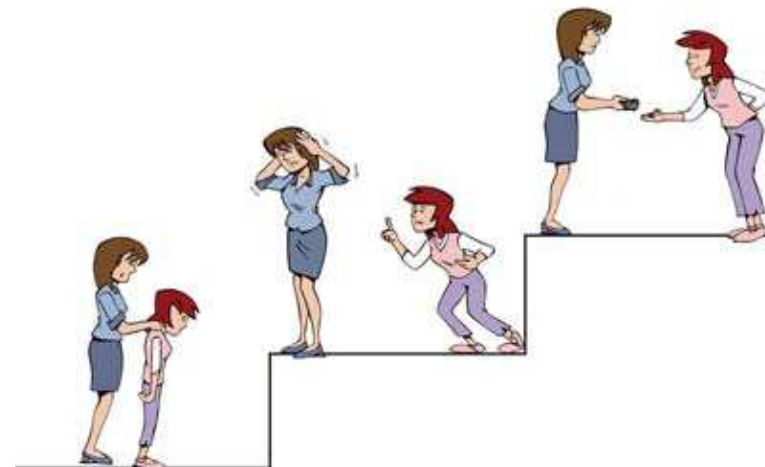
↓spanning van
hulpeloosheid

verscherping spiraal van
frustratie en ergernis

- "Wij zijn volledig aan hem uitgeleverd"
- "Zij maakt ons gezin kapot"
- "Als er niet snel iets verandert
moogt ge hem meenemen"

Escalatie

✓ Complementaire

- toegeven voor de lieve vrede / opgeven
- toegevingen leiden tot verhoging eisen / bedreiging / extremer gedrag
- toegeeflijke houding over hele linie, soms uit angst (instorten, weglopen, zelfmoord)

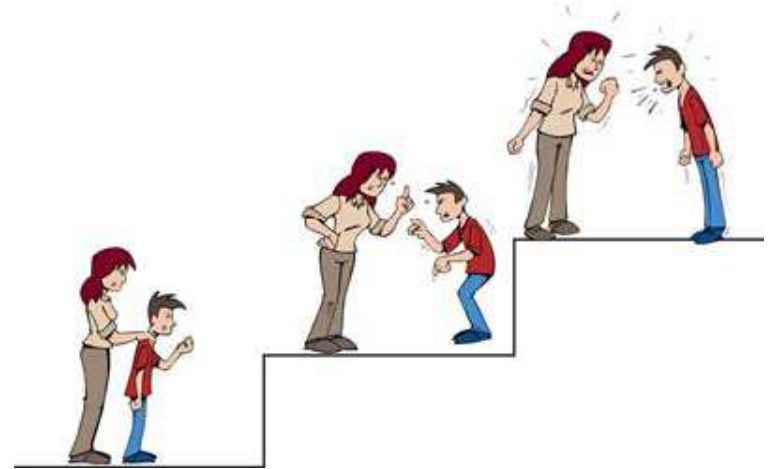
Escalatie

✓ Symmetrische

– vechten

– vijandigheid creëert vijandigheid

– escalatie van vijandigheid

"JONGEMAN, VANAF VANDAAG HEERST HIER
EEN STRENGER REGIEM!"

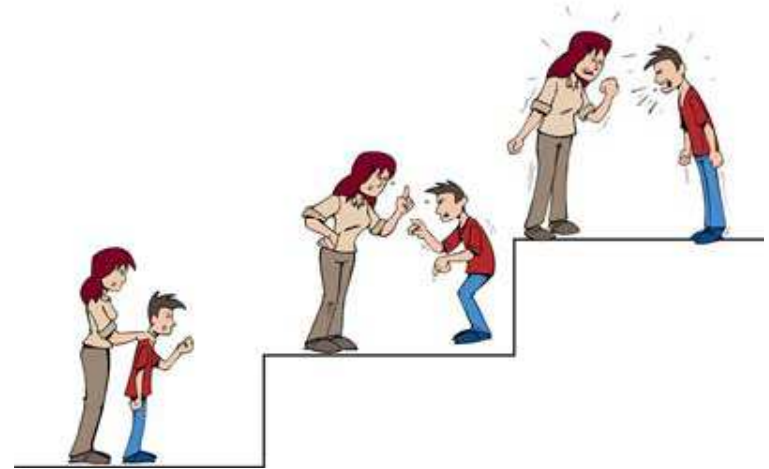
"GA JE DAN VOLGENDE MAAND WEL
GEWOON NAAR SCHOOL, WIM?"

Uitweg uit dilemma tussen hard en zacht

- Een constructieve **strijd**,
- door middel van **contact** en **vastberaden aanwezigheid**,
- in **openheid** en transparantie
- ten aanzien van een steunend **netwerk**,
- met een houding van **respect** en **verzoening**

Preventie escalatie

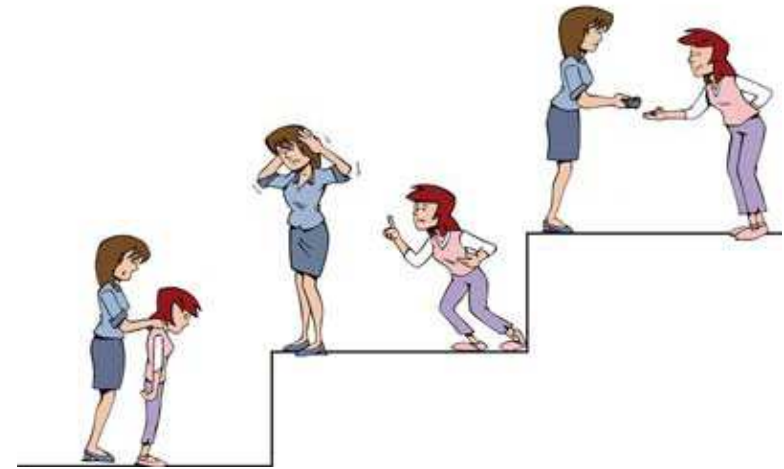
- ✓ Psycho-educatie
- ✓ Training in vermijden van escalaties, zelfcontrole, standvastig zijn
 - Identificatie escalaties en verlies controle
 - Weerstand bieden aan provocaties, alternatieven ontwikkelen
 - Niet-controlerende houding (kijk naar jezelf + vermijd acties met boodschap "Ik ben de baas")
 - Uitstel van reactie ("smeed het ijzer als het koud is")

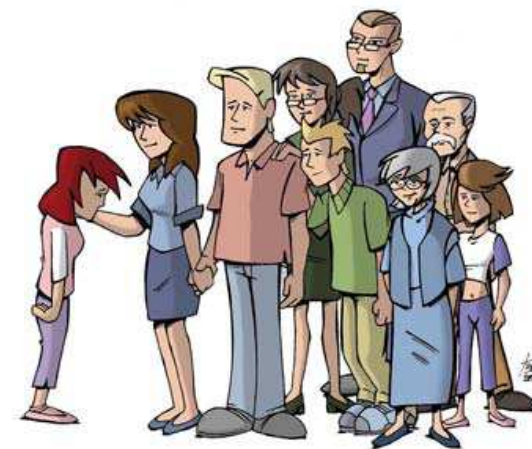
Preventie escalatie

✓ Alternatieve acties

- Gevoelsthermometer
- Korte duidelijke boodschappen met intentie
- Mantra's
- Relaxatie (bv. 3-2-1-techniek, ...)
- Zoeken naar uitzonderingen, wat werkte in het verleden
 - kleine acties van weerstand
- Inter-persoonlijke hulpbronnen
- Gewenste toekomst
- Observatieopdrachten
- ...

Ondersteuning

✓ Onderzoek – gezinscont.

– sociale ondersteunende netwerken
protectief met belangrijke impact op:

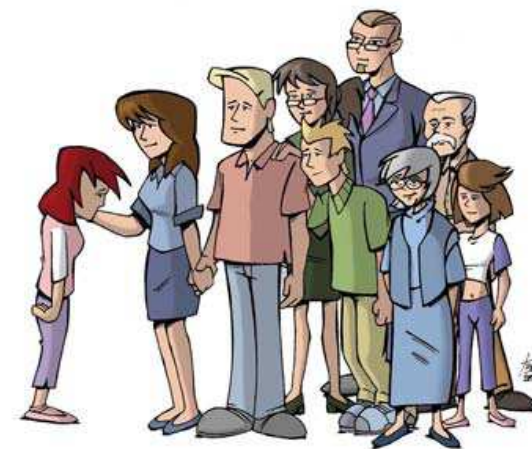
- familiaal welbevinden
- veerkracht kinderen
- emotionele gezondheid en gedragsfunctioneren
- positief ouderschap – positief ouderlijk gedrag

Ondersteuning

- ✓ 'It takes a village to raise a child'
- ✓ Doorbreken geheim moeilijkste maar meest effectieve opgave (weerstand)
- ✓ Rollen van helpers (gezinscontext):
 - campagne van bezorgdheid
 - verminderen van risico op uitbarsting
 - aanwezig bij sit-in
 - verzoening
 - taakverlichting, ontspanningsmomenten, telefonische bijstand, enz...
- ✓ Ev. supportersmeeting

Ondersteuning

✓ School:

1. Schoolbestuur – stuurgroep
2. Samenwerking tussen leerkrachten
3. Samenwerking ouders – leerkrachten
4. Samenwerking met leerlingen

Weerstand tegen probleemgedrag – verhogen aanwezigheid

- ✓ Verhogen aanwezigheid
- ✓ Transparantie
- ✓ Aankondiging
- ✓ Sit-in
- ✓ Herstelgerichte actie
- ✓ (Telefoonronde, Volgen, Documentatie van negatief gedrag, Campagne van bezorgdheid, ...)
- ✓

Verhogen aanwezigheid

- ✓ In optreden, houding
 - Lichaam, taal, mimiek
 - Oprechte interesse
 - Zelfreflectie, herinterpretatie
- ✓ In de klas
 - Beweeglijke aanwezigheid
- ✓ In de school
- ✓ Rond de school

Transparantie - openbaarheid

- ✓ Geweld wordt gevoed door geheimhouding
- ✓ Transparantie:
 - Verhoogt vertrouwen in autoriteit
 - Mobiliseert publieke opinie tegen geweld
 - Versterkt betrokkenheid
 - Benadrukt waarden van gemeenschap

Transparantie - openbaarheid

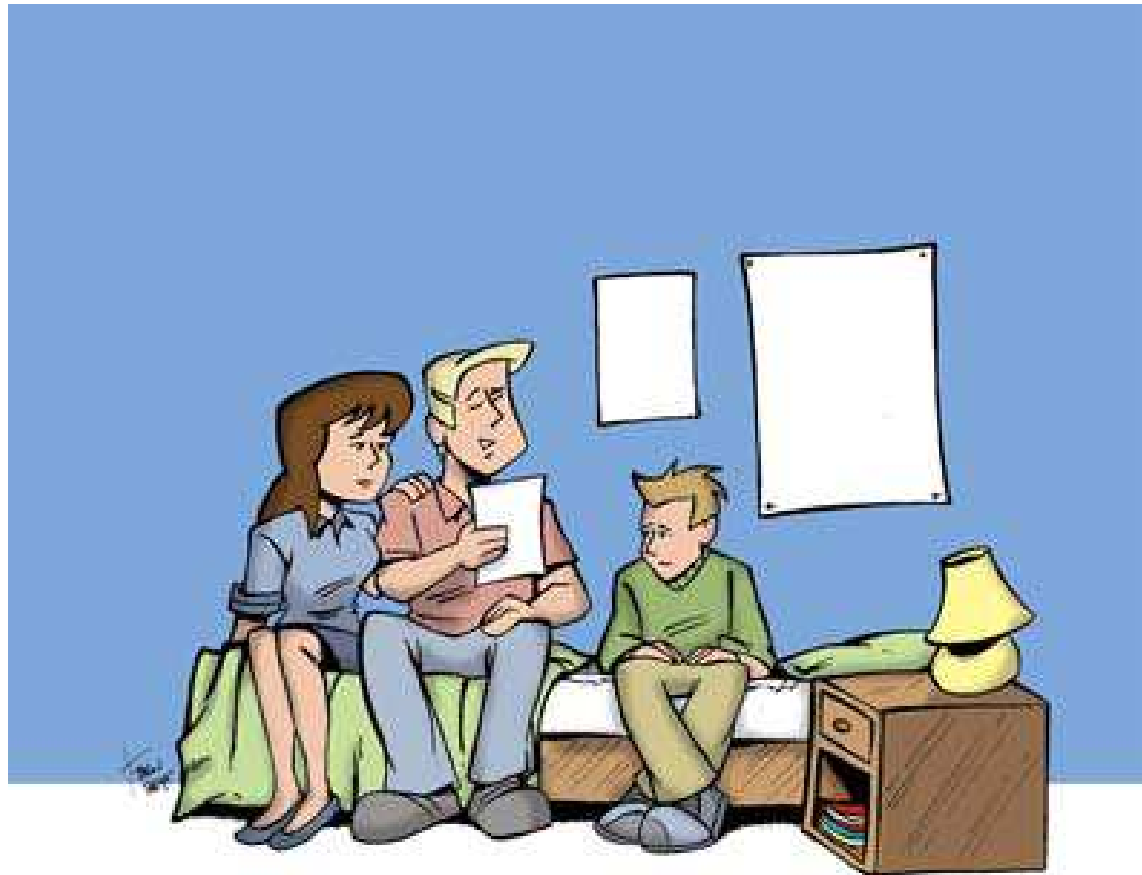
✓ In de klas

- Melding kort na incident
- Maatregelen
- Afsluiting – herstel

✓ Op school + naar ouders

- Schoolkrant, nieuwsbrief, website, bijeenkomsten leerkrachten - ouders

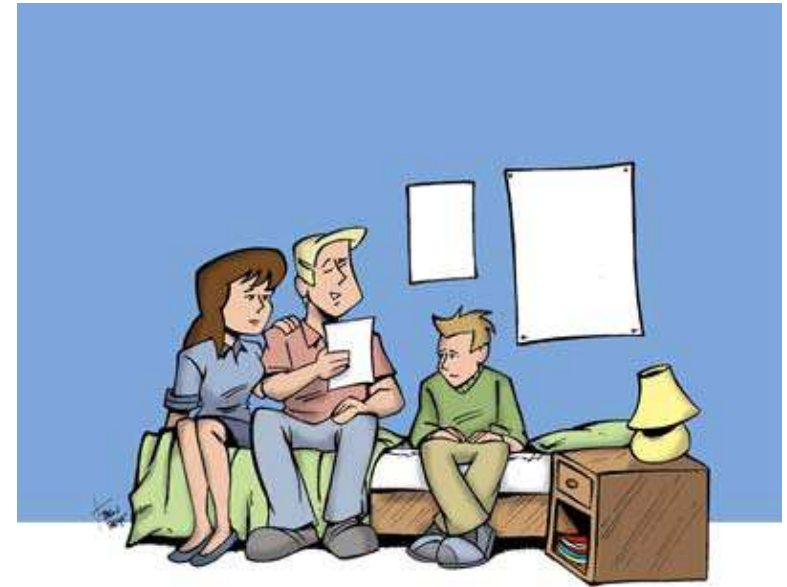
Aankondiging

Aankondiging

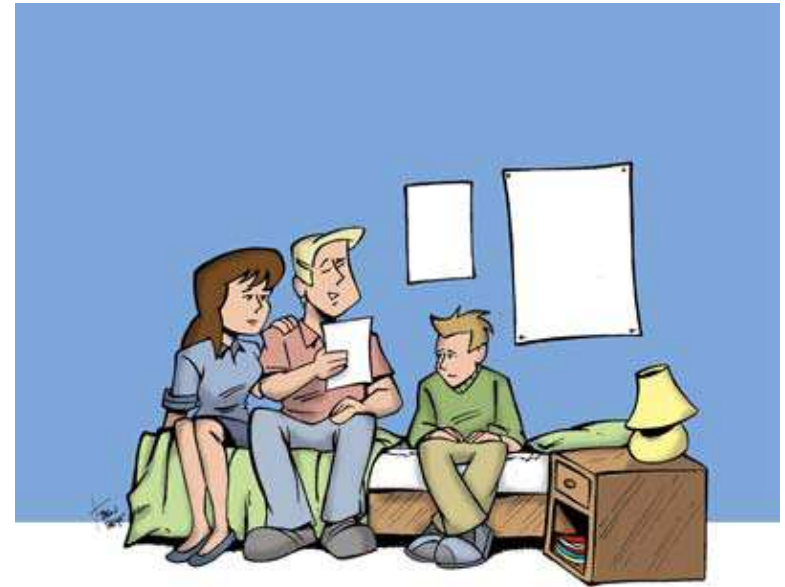
✓ Gezinscontext - doelen:

- definiëring behandeldoelen (ev. 3 manden)
- boodschap geweldloosheid
- ritueel dat keerpunt aanduidt
- belangrijker voor (pleeg)ouders dan voor (pleeg)kind: verbintenis die ze tav zichzelf aangaan
- eerste actie van actieve weerstand tegen probleemgedrag

Aankondiging

- ✓ Op rustig moment
- ✓ Taal – inhoud :
 - niet-escalerend
 - zeer concreet
 - kort
 - respectvol
 - helder en vrij van dreiging
 - geen gedragsinterpretaties
 - niets beloven, wel : 'we zullen ons best doen'
 - doelen zo klein mogelijk (bewaakbaar)

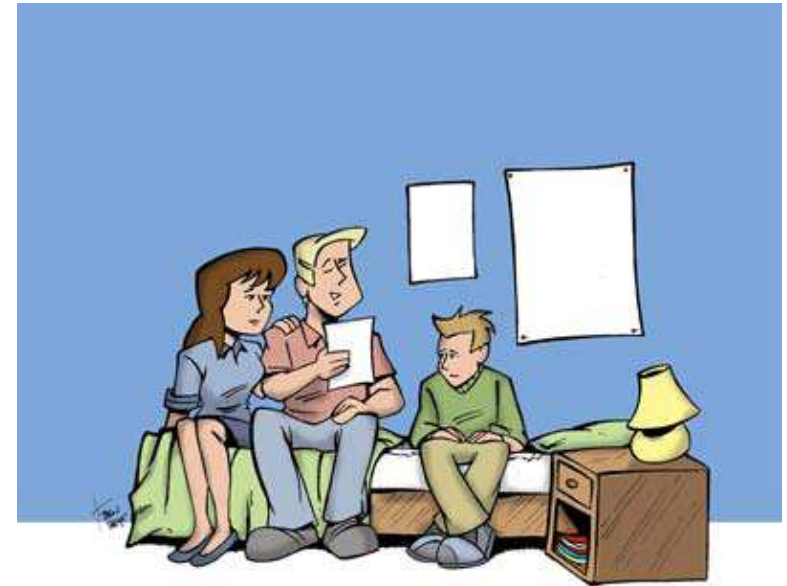
Aankondiging

✓ Voorbeeld schoolcontext:

Beste Kevin,

Wij, jouw ouders, jouw klasleerkracht, alsook alle andere leerkrachten en personeelsleden van de school, zijn erg bezorgd om jou en om jouw medeleerlingen. We hebben te veel gewelddadig gedrag gezien zoals andere kinderen slaan en afpersen. Dergelijk gedrag kunnen en willen we niet verder dulden. Toch willen we ook dat jij in deze klas op deze school kan blijven. Daarom zijn we samengekomen en hebben we beslist om samen tot actie over te gaan. We gaan samen over uw gedrag nadenken en brengen je op de hoogte van het resultaat.

Jij bent belangrijk voor ons!

Andere acties van actieve weerstand

- ✓ Sit-in
- ✓ Herstelgerichte actie
- ✓ Verantwoordingsronde
- ✓ Schorsingsprocedure
- ✓ Etc...

Relatiegebaren

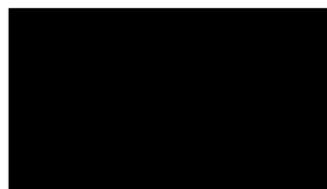
- ✓ Relatiegebaar - verzoening:
onvoorwaardelijke uiting van
liefde / zorg op initiatief van de ouder
- ✓ Stimuleren positieve interacties
- ✓ Voorbeelden:
 - boodschappen van appreciatie, respect voor kwaliteiten
 - extraatjes of symbolische handelingen
 - metaforische verhalen
 - gemeenschappelijke activiteiten
 - erkennen van eigen inbreuken / fouten

Relatiegebaren

✓ Kenmerken :

- creëren positief dilemma
- relatie bestaat niet enkel uit conflict
- geeft mogelijkheid liefde / zorg te tonen en te reageren op gedrag
- kind moet niet accepteren (werkt juist door weigering)
- actie van zelfcontrole
- scheiden persoon van gedrag, veranderen interne representatie
- DOEN zonder zeggen

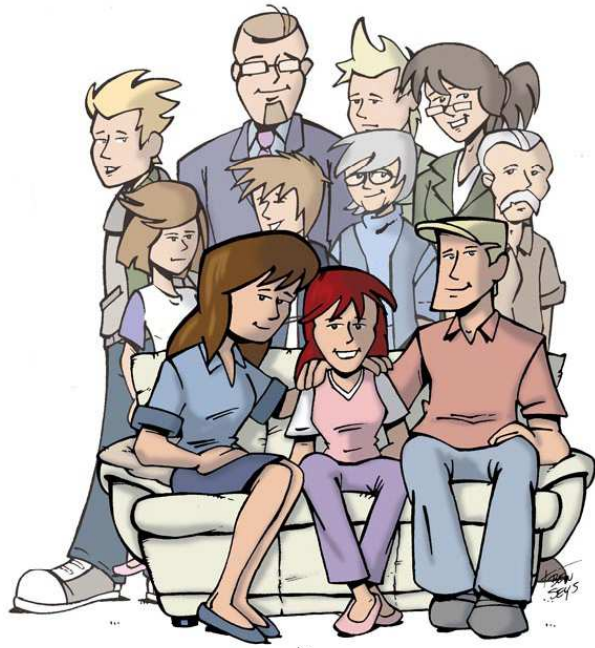
Don't forget !!!!

'When you have to walk, ... walk, don't talk ...'

'When you have to act, ... act, don't talk ...'

'When you have to resist, ... resist, don't talk ...'

Vragen ?